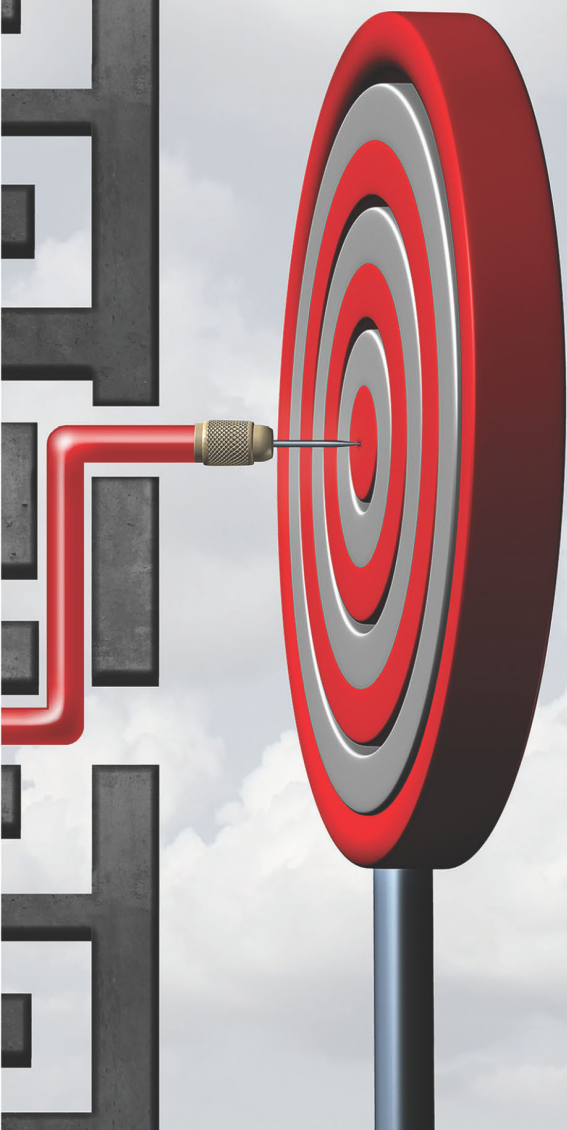

BOB TRAA

Το σχέδιο του Οδυσσέα

Το μεγάλο ταξίδι
προς ένα βιώσιμο χρέος

Εισαγωγή από την
Μιράντα Ξαφά

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑ

Τίτλος πρωτοτύπου: *Notes for discussion.*
Essays on the Greek Macroeconomy, Bob Traa 2019

ISBN: 978-960-9490-53-5

© Εκδόσεις Κέρκυρα Α.Ε. – economia PUBLISHING, Οκτώβριος 2019

1η έκδοση για την ελληνική γλώσσα

Παραγωγή: Εκδόσεις Κέρκυρα Α.Ε. – economia PUBLISHING

Συντονισμός έκδοσης: Έφη Ανδρικοπούλου

Μετάφραση: Κώστας Καρκαγιάννης, Ρίτα Θεολόγη

Επιμέλεια έκδοσης: Χάρης Σαββίδης

Διόρθωση: Γεωργία Μίχα

Καλλιτεχνική επιμέλεια – εξώφυλλο – σελιδοποίηση:

Εργαστήρι γραφικών τεχνών «Σύνθεση»

Κεντρική διάθεση:

ΚΕΡΚΥΡΑ
Ε Κ Δ Ο Σ Ε Ι Σ

 eco
nomia
PUBLISHING

Βλαχάβα 6-8, 105 51 Αθήνα

Τηλ.: 210-3314.714,

Fax: 210-3252.283

sales@economia.gr

www.economia.gr

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Μαυρομιχάλη 23, 106 80 Αθήνα

Τηλ.: 210-3678.800

Fax: 210-3678.922

www.nb.org

sales@nb.org

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση ή σε άλλη διασκευή, χωρίς τη γραπτή άδεια του εκδότη και των δημιουργών.

BOB TRAA

Το σχέδιο του Οδυσσέα

Το μεγάλο ταξίδι προς ένα βιώσιμο χρέος

Εισαγωγή από την
Μιράντα Ξαφά

Αθήνα 2019

Καλή είναι η μακροοικονομική πολιτική
που είναι βαθμονομημένη
Για την επόμενη γενιά
Επειδή αυτή θα πληρώσει τους λογαριασμούς
Που αφήνουμε πίσω μας

Για τους
Λίαμ και Χιμενίτα
&
Δάφνη και Κωνσταντίνο
Δανάη και Άγγελο
Οδυσσέα
Μαρία Ολυμπία
Αλέξανδρο και Γιάννη
Θεοφάνη
Νάσσο και Πάνο
Δούκα
Θέμη, Ιάσονα και Γιώργο
Ρεγγίλα
Άρη
Κώστα και Λυδία
Και σε όλη τη νέα γενιά των Ελλήνων

Περιεχόμενα

Λίστα γραφημάτων.....	009
Λίστα πινάκων.....	011
Ευχαριστίες	013
Εισαγωγή της Μιράντας Ξαφά	015
Πρόλογος.....	019
01 Οι μακροχρόνιες δημογραφικές επιπτώσεις της κρίσης.....	021
02 Συμμετοχή στην εργασία και ανεργία, συνέπειες της κρίσης.....	031
03 Πιθανοί τρόποι ενίσχυσης της απασχόλησης μετά την κρίση.....	041
04 Μακροπρόθεσμα, η παραγωγικότητα είναι τα πάντα.....	051
05 Ο Δαίδαλος αγνόησε τους οιωνούς.....	063
06 Η αρχή Miller Lite: Τι συνιστά ορθή άσκηση πολιτικής;.....	073
07 Πληθωρισμός και ονομαστικό ΑΕΠ.....	081
08 Η ανταγωνιστικότητα έχει βελτιωθεί, ωστόσο απομένει δουλειά.....	089
09 Ορισμένοι δημοσιονομικοί υπολογισμοί	097
10 Το δημόσιο χρέος εξακολουθεί να αυξάνεται (μέρος 1ο).....	105

11 Το δημόσιο χρέος εξακολουθεί να αυξάνεται (μέρος 2ο).....	113
12 Το δημόσιο χρέος εξακολουθεί να αυξάνεται (μέρος 3ο).....	121
13 Μπορούμε να συμβάλουμε στην επιστροφή του Οδυσσέα στην πατρίδα;.....	129
14 Οι εξομολογήσεις του Αγίου Αυγουστίνου.....	139
15 Ενημέρωση Τριμηνιαίων Εθνικών Λογαριασμών – Ανάπτυξη και αποπληθωριστές (μέρος 1ο).....	143
16 Ενημέρωση Τριμηνιαίων Εθνικών Λογαριασμών – Συνιστώσες συνολικής ζήτησης (μέρος 2ο).....	153
17 Ενημέρωση Τριμηνιαίων Εθνικών Λογαριασμών – Κατανομή του εισοδήματος (μέρος 3ο).....	163
18 Ενημέρωση Τριμηνιαίων Εθνικών Λογαριασμών – Συνεισφορά στην ανάπτυξη (μέρος 4ο).....	171
19 Ενημέρωση Εθνικών Λογαριασμών – Η παραγωγικότητα (μέρος 5ο).....	181
20 Ιδιωτικοποιήσεις (μέρος 1ο).....	185
21 Ιδιωτικοποιήσεις (μέρος 2ο).....	193
22 Ο ισολογισμός του δημοσίου τομέα – η έκδοση του 2009.....	201
23 Ισολογισμός του δημοσίου τομέα- έκδοση 2018	209
24 Ελάφρυνση του χρέους υπό όρους.....	215
25 Ένας μακροοικονομικός πίνακας για την Ελλάδα.....	223
Επίλογος.....	231
Παράρτημα.....	237

Λίστα γραφημάτων*

1.1	Πληθυσμός.....	023
1.2	Ενεργός πληθυσμός.....	025
1.3	Ρυθμός μεταβολής πληθυσμού.....	027
1.4	Ρυθμός μεταβολής ενεργού πληθυσμού.....	027
2.1	Συμμετοχή στην αγορά εργασίας.....	033
2.2	Ποσοστό ανεργίας.....	036
3.1	Απασχόληση.....	042
3.2	Ρυθμός μεταβολής απασχόλησης.....	044
3.3	Δυνητικός ρυθμός ανάπτυξης.....	046
4.1	Ρυθμός μεταβολής παραγωγικότητας εργασίας.....	053
4.2	Ρυθμός μεταβολής απασχόλησης και προϊόντος.....	056
4.3	Δείκτης απασχόλησης στον ιδιωτικό και στον δημόσιο τομέα.....	058
5.1	Ρυθμός μεταβολής ΑΕΠ σε σχέση με τη μακροχρόνια δυνητική τάση.....	064
5.2	Παραγωγικό κενό.....	069
7.1	Ονομαστικό ΑΕΠ και ρυθμός ετήσιας μεταβολής του.....	083
7.2	Αποπληθωριστής ΑΕΠ και ρυθμός ετήσιας μεταβολής του.....	086
8.1	Σύγκριση πληθωρισμού Ελλάδας, Ευρωζώνης-19 και Ολλανδίας.....	092

11.1	Ο λόγος του δημοσίου χρέους στο ΑΕΠ και το κόστος χρηματοδότησής του.....	115
11.2	Κόστος χρηματοδότησης δημόσιου χρέους.....	117
12.1	Εξαρτώμενα μέλη νοικοκυριών.....	122
12.2	Μερίδιο εξαρτώμενων μελών στον πληθυσμό.....	123
13.1	Έσοδα και πρωτογενείς δαπάνες.....	132
13.2	Πρωτογενές και συνολικό δημοσιονομικό αποτέλεσμα.....	133
13.3	Δημόσιο χρέος.....	135
15.1	Ονομαστικό ΑΕΠ.....	145
15.2	Πραγματικό ΑΕΠ.....	146
15.3	Πληθωρισμός.....	146
15.4	Σενάριο εξέλιξης πραγματικού ΑΕΠ.....	148
15.5	Τριμηνιαίο πραγματικό ΑΕΠ.....	149
15.6	Αποπληθωριστής ΑΕΠ σε τριμηνιαία βάση.....	150
16.1	Μερίδια δαπανών στο ονομαστικό ΑΕΠ - κατανάλωση.....	155
16.2	Μερίδια δαπανών στο ονομαστικό ΑΕΠ - ακαθάριστες επενδύσεις.....	159
16.3	Μερίδια δαπανών στο ονομαστικό ΑΕΠ - εξαγωγές/εισαγωγές.....	160
17.1	Κατανομή εισοδήματος.....	167
18.1	Συνεισφορά εγχώριας και εξωτερικής ζήτησης στην αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ.....	176
18.2	Συνεισφορά επενδύσεων και εξαγωγών, καθώς και κατανάλωσης στην αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ.....	178
19.1	Ρυθμός μεταβολής παραγωγικότητας εργασίας...	182
19.2	Ρυθμοί μεταβολής απασχόλησης και προϊόντος...	183

Λίστα πινάκων*

1 Το δημοσιονομικό αποτέλεσμα, με και χωρίς την επίδραση του δημοσίου χρέους	238
2 Προβλέψεις κόστους γήρανσης πληθυσμού	240
3 Μακροπρόθεσμο σενάριο	241
4 Τριμηνιαία διάρθρωση του ετήσιου μακροχρόνιου σεναρίου	244
5 Ισοζύγιο δημοσίου τομέα (έκδοση 2009).....	251
6 Ισοζύγιο δημοσίου τομέα (έκδοση 2018).....	255
7 Πίνακας επιδόσεων στα μακροοικονομικά	258

* Τα στοιχεία για τα γραφήματα και τους πίνακες προέρχονται από τις αρμόδιες δημόσιες υπηρεσίες (ΕΛΣΤΑΤ, EUROSTAT, ΤτΕ) και έχουν υποστεί επεξεργασία από τον συγγραφέα

Ευχαριστίες

Πολλοί ήταν εκείνοι που με βοήθησαν να γράψω αυτό το βιβλίο, με υπομονή και διάθεση στήριξης. Χωρίς αυτούς, το εγχείρημα δεν θα ήταν εφικτό. Τα περισσότερα –όχι όμως όλα– από τα κεφάλαια πρωτοδημοσιεύθηκαν στην *Καθημερινή της Κυριακής*. Η τελική μορφή του βιβλίου, μαζί και με πρόσθετο υλικό, προέκυψε από τις Εκδόσεις Κέρκυρα – *economia Publishing*. Κατέληξε, συνεπώς, να είναι ένα βιβλίο-αποτέλεσμα συνεργασίας.

Ο διευθυντής της *Καθημερινής* Αλέξης Παπαχελάς με είχε ρωτήσει, τον Ιούλιο του 2018, αν θα ήθελα να συνεισφέρω ορισμένα άρθρα για τις μακροοικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα. Ήταν λίγο προτού η Ελλάδα αφήσει πίσω της τα Προγράμματα Προσαρμογής. Μέχρι τον Σεπτέμβριο είχα 25 κεφάλαια έτοιμα, καθώς το ενδιαφέρον μου για την τύχη της Ελλάδας παρέμενε έντονο, αν και είχα φύγει στα τέλη του 2013 από την Αθήνα.

Ο Κώστας Καρκαγιάννης υπήρξε ο μεταφραστής των κεφαλαίων που δημοσιεύθηκαν στην *Καθημερινή*. Μολονότι δεν είναι οικονομολόγος, οι μεταφράσεις του ήταν τόσο καλές που οι Έλληνες οικονομολόγοι φίλοι μου, τους οποίους ορισμένες φορές συμβουλευόμασταν για τους τεχνικούς όρους, είχαν μόνον καλά λόγια να πουν γι' αυτόν.

Ο Γιώργος Γατόπουλος στάθηκε ακούραστος κατά την επιμέλεια πολλών κεφαλαίων, με σχόλια και διορθώσεις. Βρίσκεται πλέον στο IOBE και κρατάμε στενή επαφή. Υπήρξε πολύτιμη η συμβολή του στη δημιουργία της τελικής εκδοχής του βιβλίου, σε συνεργασία πάντα με τον εκδότη.

Βοήθεια μου προσέφερε και η Μαριαλένα Αθανασοπούλου, με σχόλια και επιμέλεια ορισμένων κεφαλαίων. Διαφώνησε με

την προσέγγισή μου ότι, στα δημογραφικά, μπορεί κανείς να βλέπει το οικογενειακό κύτταρο ως μια μικρή συνάρτηση παραγωγής που καταλήγει... σε μωρά. Σήμερα, παρακολουθεί τα ελληνικά πράγματα από τον ESM στο Λουξεμβούργο.

Η Κατερίνα Σώκου έχει στηρίξει από παλιά τη δουλειά μου στην Ελλάδα: γράφει για την *Καθημερινή*, κάνει ανεξάρτητη έρευνα και κινείται ανάμεσα στην Ουάσινγκτον, το Κάλγκαρι του Καναδά και την Ελλάδα.

Σχόλια έλαβα και από ορισμένους αναγνώστες της *Καθημερινής*, καθώς και μετά, από αναρτήσεις μου στο Facebook ή το LinkedIn. Πάντοτε εκτιμώ αυτές τις αντιδράσεις – ιδίως εκείνες που εκφράζουν διαφωνία με τις απόψεις μου.

Η Μιράντα Ξαφά υπήρξε φίλη και συνεργάτης από το 2009, όταν ήταν Εκτελεστική Διευθύντρια για την Ελλάδα στο ΔΝΤ. Γνωρίζει τη δουλειά μου όσο λίγοι, και της είμαι ευγνώμων για τα εισαγωγικά της λόγια.

Κατά τ' άλλα, δεν θα είχα γράψει ποτέ αυτό το βιβλίο, αν δεν είχα μάθει τόσα για τα μακροοικονομικά από τους συνεργάτες μου στο ΔΝΤ, όπου δούλεψα επί 33 χρόνια (μέχρι τον Μάρτιο του 2018), με στελέχη που είναι οι καλύτεροι επαγγελματίες στον τομέα των Οικονομικών παγκοσμίως.

Όταν προσέθεσα υλικό για την τελική εκδοχή του βιβλίου, οι άνθρωποι του εκδοτικού οίκου έκαναν την τελική θεώρηση και τη συμπλήρωση του βιβλίου, φέρνοντάς το στην τελική του εκδοχή. Θα ήθελα να αναφερθώ ιδιαίτερα στην Αλεξάνδρα Βοβολίνη για την ενθάρρυνση και τη συμπαράστασή της, καθώς και στον Χάρη Σαββίδη και τη Ρίτα Θεολόγη για τη σκληρή δουλειά που εισέφεραν.

Τέλος, η σύζυγός μου Ximena στάθηκε σταθερά υποστηρικτική, προσφέροντας έγκαιρα συμβουλές, αλλά και καφέ και χαλαρωτικά δείπνα στο τέλος κάθε κουραστικής μέρας. Διάβασε όλες τις εκδοχές του βιβλίου στα αγγλικά κάνοντας διορθώσεις και μου επισήμαινε τότε είχα ξεφύγει πολύ σε διατυπώσεις οικονομολόγου και έπρεπε να προσγειωθώ και πάλι στον πραγματικό κόσμο.

Εισαγωγή

Η βαθιά κρίση που ξέσπασε στην Ελλάδα το 2009 οδήγησε σε συρρίκνωση του εθνικού εισοδήματος (ΑΕΠ) κατά 25% και μας κληροδότησε ένα χρέος-ρεκόρ ύψους 335 δισ. ευρώ (181% του ΑΕΠ) κατά την έξοδο από τα μνημόνια το 2018. Σε σχέση με το ΑΕΠ, το δημόσιο χρέος είναι μακράν το υψηλότερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, παρά τη μεγαλύτερη διαγραφή χρέους στην παγκόσμια ιστορία κρατικών χρεοκοπιών που μεθοδεύτηκε το 2012 (το λεγόμενο PSI). Το βιβλίο του Μπομπ Τραα παρουσιάζει ιδέες και προτάσεις που θα συμβάλουν στη μείωση του χρέους κάτω από το 60% του ΑΕΠ σε βάθος χρόνου. Περιγράφει τον τρόπο παρακολούθησης της πρόοδου που συντελείται, με κανόνες υπευθυνότητας και διαφάνειας, ώστε να εντοπίζονται εγκαίρως τα προβλήματα στην πορεία υλοποίησης του σχεδίου. Η αδυναμία της Ελλάδας να ελέγξει αποτελεσματικά τα δημόσια οικονομικά πριν από την κρίση ήταν αποτέλεσμα της έλλειψης σταθερού και διαφανούς πλαισίου λειτουργίας του οικονομικού, αλλά και του πολιτικού, συστήματος. Η εκτέλεση του προϋπολογισμού απείχε παρασάγγας από το σχέδιο προϋπολογισμού που ενέκρινε η Βουλή, με τα τελικά στοιχεία να παρουσιάζονται με δύο χρόνια καθυστέρηση – πολύ αργά για διορθωτικές κινήσεις.

Η μετάβαση σε βιώσιμη πορεία χρέους απαιτεί δράσεις σε τρία μέτωπα: (α) διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που αυξάνουν την αναπτυξιακή δυναμική της Ελλάδας, (β) παρεμβάσεις στο ασφαλιστικό και στις κρατικές δαπάνες που θα διασφαλίσουν ότι η Ελλάδα θα μπορεί να διατηρήσει πρωτογενή πλεονάσματα μεσοπρόθεσμα, και (γ) επίλυση του προβλήματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων, ώστε

οι τράπεζες να μπορέσουν να χρηματοδοτήσουν επενδύσεις διατηρώντας κεφαλαιακή ελάρκεια. Χωρίς ουσιαστική πρόοδο και στις τρεις αυτές κατευθύνσεις, το χρέος δεν θα καταστεί βιώσιμο. Οι Ευρωπαίοι εταίροι έχουν δηλώσει ότι θα επανεξετάσουν τη βιωσιμότητα του χρέους το 2032, όταν λήγει η περίοδος χάριτος για τα χρέη προς το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF) και αρχίζουν να αποπληρώνονται, αποδεχόμενοι μια νέα ελάφρυνση χρέους, αν χρειαστεί. Όμως όσες ελαφρύνσεις και να γίνουν, δεν θα μπορέσουν να βάλουν τα δημοσιονομικά μεγέθη σε βιώσιμη τροχιά χωρίς μεταρρυθμίσεις που βελτιώνουν την αναπτυξιακή προοπτική της χώρας και καθιστούν το ασφαλιστικό σύστημα βιώσιμο.

Σε βάθος χρόνου, οι οικονομικές επιδόσεις μιας χώρας εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το μέγεθος και τη σύνθεση του πληθυσμού. Το βιβλίο ξεκινά επομένως με μια ανάλυση των δημογραφικών δεδομένων της Ελλάδας που επηρεάζουν σημαντικά τη βιωσιμότητα του χρέους. Η τάση μείωσης και γήρανσης του πληθυσμού επιταχύνθηκε με την κρίση, καθώς πολλοί νέοι εργαζόμενοι αναζήτησαν την τύχη τους στο εξωτερικό. Η συρρίκνωση του πληθυσμού συρρικνώνει το δυνητικό προϊόν της χώρας, περιορίζει δηλαδή την παραγωγική της ικανότητα, δυσχεραίνοντας έτσι τη δυνατότητά της να μειώσει το χρέος σε σχέση με το ΑΕΠ. Οι εναλλακτικές δημογραφικές προβολές που παρουσιάζονται στο βιβλίο οδηγούν επομένως σε διαφορετικά σενάρια ως προς τη βιωσιμότητα του χρέους. Το ίδιο ισχύει και για την εξέλιξη της παραγωγικότητας της εργασίας, η οποία, μαζί με την απασχόληση, καθορίζουν το ΑΕΠ. Η ετήσια αύξηση της παραγωγικότητας στην Ελλάδα –που μετριέται διαιρώντας το ΑΕΠ με την απασχόληση– ήταν σημαντικά χαμηλότερη την τελευταία 20ετία από τον μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ, ιδιαίτερα σε περιόδους σημαντικής αύξησης της απασχόλησης στον δημόσιο τομέα, όπως κατά την περίοδο που προηγήθηκε της κρίσης.

Μετά την έξοδο από τα μνημόνια ο δημόσιος τομέας παραμένει υπερτροφικός, επιβαρύνοντας τον ιδιωτικό τομέα με υπέρμετρη φορολογία, γραφειοκρατία, πολυνομία και διαφθορά, τα οποία είναι αντικίνητρα για τη δημιουργία πλούτου στην Ελλάδα. Αντί να συρρικνώσουν το Δημόσιο, οι μνημονιακές κυβερνήσεις αναζήτησαν πόρους για να το συντηρήσουν. Πολλές κρατικές επιχειρήσεις παραμένουν ζημιογόνες, παγιδεύοντας πολύτιμους πόρους που μπορούν να χρησιμοποιηθούν πιο αποδοτικά αλλού και επιβαρύνοντας το χρέος. Το γεγονός ότι ο ιδιωτικός τομέας επωμίστηκε το μεγαλύτερο βάρος της κρίσης, καθώς συρρικνώθηκε περισσότερο από τον δημόσιο τομέα, δεν βοήθησε την ενίσχυση της παραγωγικότητας.

Η πτώση του ΑΕΠ ήταν δυστυχώς αναπόφευκτη, διότι το βιοτικό επίπεδο στην Ελλάδα τη δεκαετία που προηγήθηκε της κρίσης αυξήθηκε πολύ πάνω από τη δυνατότητα της οικονομίας να το στηρίξει. Τη «χρυσή εποχή» της ταχύρρυθμης ανάπτυξης 1997-2007, το κατά κεφαλήν εισόδημα αυξήθηκε σωρευτικά 43%, έναντι 27% στην Ισπανία, 14% στην Ιταλία, 17% στην Πορτογαλία, με μόνη την Ιρλανδία να έχει μεγαλύτερη αύξηση (54%), χάρη στην προσέλκυση επενδύσεων και την εντυπωσιακή αύξηση της παραγωγικότητας. Την ίδια περίοδο, το δημόσιο χρέος στην Ελλάδα αυξήθηκε σε σχέση με το ΑΕΠ, ενώ στις άλλες χώρες μειώθηκε ή αυξήθηκε ελάχιστα από πολύ χαμηλά επίπεδα (Πορτογαλία). Η Ελλάδα ευημερούσε με δανεικά. Δεν είχε την παραγωγική δομή που θα καθιστούσε βιώσιμο το κατά κεφαλήν εισόδημα προ κρίσης. Για να συγκλίνει η Ελλάδα μελλοντικά με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης, είναι ζωτικής σημασίας η εφαρμογή διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, ώστε να καταστεί πιο παραγωγική η οικονομία. Αυτό είναι το έναυσμα για την άνοδο του βιοτικού επιπέδου των Ελλήνων. Μόνο μέσω της εφαρμογής μεταρρυθμίσεων – και όχι μέσω νέας συσσώρευση χρέους – θα είναι βιώσιμη η σύγκλιση.

Οι μνημονιακές κυβερνήσεις αντιμετώπισαν τα μνημόνια σαν αναγκαίο κακό για να αποφευχθεί η άτακτη χρεοκοπία, και όχι ως ευκαιρία για να διορθωθούν οι χρόνιες παθολογίες της ελληνικής οικονομίας και να μπουκώσουν στέρεες βάσεις για την ευημερία των επόμενων γενεών. Η αναδιάρθρωση της οικονομίας προς την εξωστρέφεια καθυστέρησε, με αποτέλεσμα η προσαρμογή σε χαμηλότερα επίπεδα εξωτερικού δανεισμού να επιτευχθεί μέσω της συρρίκνωσης του εθνικού εισοδήματος και όχι μέσω της αύξησης της παραγωγικότητας και των εξαγωγών. Η παραγωγικότητα ενισχύεται από τη διαρκή αναζήτηση της βέλτιστης χρήσης των πόρων και την υιοθέτηση νέων τεχνολογιών μέσω επενδύσεων. Οι πιστωτές έχουν την εύλογη επιθυμία να πάρουν πίσω τα δανεικά, γι' αυτό και επιμένουν σε μεταρρυθμίσεις που θα καταστήσουν την Ελλάδα ανταγωνιστική και αξιόχρη. Αυτό είναι και το δικό μας συμφέρον. Το βιβλίο του Μπομπ, βασισμένο στη μακρά εμπειρία του από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, είναι πολύτιμο εργαλείο στην προσπάθειά μας να αντιληφθούμε τον κόσμο ορθολογικά, μακριά από ιδεοληψίες και αυταπάτες, και να σχεδιάσουμε το μέλλον. Το κλειδί για να ξεπεράσουμε την κρίση βρίσκεται στα χέρια μας και μόνο.

Μιράντα Ξαφά

Πρόλογος

Αυτό το βιβλίο γράφτηκε βασισμένο σε μια δομή. Περιλαμβάνει 25 κεφάλαια σε μορφή πυραμίδας: 12 με ανοδική πορεία, 1 στην κορυφή και 12 με καθοδική πορεία.

Τα επιχειρήματα παρουσιάζονται ως δομικά στοιχεία στα πρώτα 12 κεφάλαια. Η πρόθεση είναι να συζητηθούν θέματα που θεωρούνται σημαντικά για την κατάρτιση ενός υγιούς μακροοικονομικού σχεδίου, ή μιας στρατηγικής, για την αντιμετώπιση των προκλήσεων του χρέους της Ελλάδας από εδώ και στο εξής. Κάθε δομικό στοιχείο σε αυτά τα πρώτα 12 κεφάλαια βασίζεται στο προηγούμενο, δημιουργώντας μια –ελπίζω– λογική συνέχεια.

Η κορυφή της πυραμίδας βρίσκεται στο κεφάλαιο 13, το οποίο παρουσιάζει συγκεντρωτικά τους υπολογισμούς των κεφαλαίων που προηγήθηκαν. Μπορεί να μην φαίνεται αμέσως ότι είναι ένας συνδυασμός των προηγούμενων 12 κεφαλαίων, αλλά αυτό το κεφάλαιο δεν μπορεί να αιτιολογηθεί χωρίς τα προηγούμενα 12. Συγκεντρώνει τις ιδέες και τις εκτιμήσεις ως αλληλένδετα μέρη ενός Σχεδίου (του Σχεδίου του Οδυσσέα), για να επιστρέψει τους κατοίκους της Ελλάδας από μια πατρίδα υψηλού χρέους σε μια πολύ πιο ασφαλή και φιλόξενη πατρίδα, με χρέος κάτω από το 60% του ΑΕΠ.

Η ύπαρξη Σχεδίου δεν αρκεί. Χρειάζεται επίσης σωστή τεκμηρίωση για την ορθή παρακολούθησή του και το εάν αυτό βρίσκεται σε καλό δρόμο. Χρειάζονται δομές υπευθυνότητας και διαφάνειας, ώστε να μπορούν να εντοπιστούν τα προβλήματα στην πορεία υλοποίησης του Σχεδίου. Η παρακολούθηση και η καταγραφή της προόδου εξηγείται στο δεύτερο σύνολο 12 κεφαλαίων (14-25).

Προσπάθησα λοιπόν να δημιουργήσω μια λογική συνέχεια σε μια συνολική σκέψη, ξεκινώντας από τη γεννητικότητα και καταλήγοντας σε έναν πίνακα για την παρακολούθηση της μακροοικονομίας. Ορισμένοι αναγνώστες ίσως αντιδράσουν με όσα προτείνω σε αυτό το βιβλίο και αυτό είναι δεκτό. Όμως, ελπίζω να οδηγήσει σε συζήτηση για το ποια είναι η καλύτερη στρατηγική ώστε η Ελλάδα και οι εταίροι να απαλλαγούν από την κληρονομιά του χρέους.

Η Ελλάδα δεν χρειάζεται να επιλύσει το πρόβλημα του χρέους με βιασύνη. Ωστόσο, χρειάζεται ένα σχέδιο ή μια στρατηγική για να το αντιμετωπίσει με μελετημένη ταχύτητα, γνωρίζοντας πού κατευθύνεται η χώρα. Αυτό το σχέδιο πρέπει να είναι αξιόπιστο, φιλόδοξο και ταυτόχρονα ρεαλιστικό. Δεν υπάρχει μικρό επίτευγμα για μια πολιτική οικονομία με λαϊκή εκπροσώπηση (περισσότερα γι' αυτό το θέμα στον Επίλογο). Είναι πολύ πιθανό να υπάρχουν καλύτερα σχέδια. Αν ναι, παρακαλώ να τα προτείνετε, ώστε να μπορούν να συγκριθούν οι εναλλακτικές λύσεις. Είναι καλό να έχουμε μια πλούσια λίστα επιλογών για να βοηθήσουμε την Ελλάδα να μειώσει το χρέος και την οικονομική, πολιτική και κοινωνική πίεση.

